

Taru Leppänen

***Valta ja politiikka
konstruktivistisessa ja uusmaterialistisessa
musiikintutkimuksessa***

*Rodullistamisen prosesseja turvapaikan-
hakijoiden musiikkileikkikoulutuokioissa*

- FT, dosentti Taru Leppänen toimii sukupuolentutkimuksen yliopistonlehtorina Turun yliopistossa. Hän johtaa Suomen Akatemian rahoittamaa tutkimushanketta *Localizing Feminist New Materialisms* (2017–2021).

Power and Politics in Constructivist and New Materialist Music Research: Processes of Racialization at Music Playschool Sessions for Asylum Seekers

This article discusses power and politics in music research in relation to cultural studies, feminist new materialisms, and feminisms inspired by Gilles Deleuze and Félix Guattari's process philosophy. It explores what fresh perspectives new materialist understandings of micro political becomings might contribute to more macro political conceptualizations of power developed in constructivist research frameworks. These issues are considered in relation to ethnographic fieldwork at music school sessions for asylum seekers. I propose that even if the music playschool lessons held at a reception center took place amidst asymmetrical racialized macro political power relations, these activities also involved anti-racist micro political potential that can be brought out with new materialist thinking.

This setting of research brings the concepts of race and racialization to the fore. Besides taking into account the macro, or in Deleuze and Guattari's terms molar, categories of black and white, I aspire to deconstruct this rigid and hegemonic binary. Instead of treating these categories solely as distinct and already-recognized, I allow the concept of becoming to transform racialized subjectivities from known entities and forms of being into dynamic relational actualizations. I argue that it is essential to consider musical processes simultaneously at the levels of macro and micro politics; noticing both material and social becomings and more rigid molar structures, affirming existing struggles and forming new and different articulations are needed in effective anti-racist politics. In particular, molecular becomings at the music playschool sessions studied in this article entailed non-representational movements, gestures and languages, and the impact of the active materialities of musical instruments on human action.

Valta ja politiikka konstruktivistisessa ja uusmaterialistisessa musiikintutkimuksessa

Rodullistamisen prosesseja turvapaikanhakijoiden musiikkileikkikoulutuokioissa

Taru Leppänen
.....

Afrikkalaisamerikkalainen feministiteoreetikko bell hooks toteaa kirjansa *Art on My Mind* johdannossa seuraavasti:

Nuorena opiskelijana rotuerotellussa etelässä, jossa emme koskaan puhuneet rodusta, ei ollut tärkeää paikantaa taiteilijaa historiallisesti tai kontekstualisoida häntä. ”Teos” oli kaikki. Yhä edelleen kaipaamme toisinaan noita aikoja: aikoja, jolloin ajattelin taidetta ainoastaan sielun tai mielen luovana itseilmaisuna. Taiteella ei ollut rotua eikä sukupuolta. Taide oli minulle alue, jossa kaikki rajat voitiin ylittää. Se oli vapaa värien maailma, jossa mikä tahansa oli mahdollista. (hooks 1995, xi, suomenos kirjottajan.)

Tämä sitaatti heijastelee 1990-luvulla tapahtunutta feministisen tutkimuksen ja kulttuurintutkimuksen aikaansaamaa muutosta, joka koski ymmärrystä taiteesta tutkimuksen kohteena. Näille tieteenaloille keskeisen käsitteen, vallan, pohtiminen myllersi myös musiikintutkimuksen kenttää. Aiemmin itsestään selvinä näyttäytyneet rajat ja eronteot suhteessa taiteeseen ja populaariin, sukupuoleen, seksuaalisuuteen, rotuun ja etnisyyteen, nationalismiin, uskontoon, kykyihin ja vammaisuuteen muuttuivat kiistanalaisiksi kysymyksiksi ja vallan tuottamiksi ilmiöiksi. Tutkijat havahtuivat huomaamaan, että edellä mainitut, identiteettiä muokkaavat kategoriat määrittävät olennaisilla tavoilla musiikintutkimuksen ontologisia ja epistemologisia olettamuksia tietynlaisiksi. Feministisen tutkimuksen ja kulttuurintutkimuksen piirissä musiikki ei enää näyttäytynyt vapaana mahdollisuuksien maailmana vaan vallan tuottamana ja poliittisena ilmiönä (ks. esim. Citron 2000; Clayton, Herbert ja Middleton 2003; Cook ja Tsou 1994; Kerman 1985; Koskoff 1987; McClary 1991; Moisala ja Diamond 2000; Solie 1993).

Edellä kuvattu muutos merkitsi luopumista modernille länsimaiselle kulttuurille tyypillisestä ymmärryksestä taiteesta vapauden alueena. Makropoliittikkaan, rakenteisiin, identiteetteihin ja kategorisointeihin huomion kiinnittävä valtakäsitys teki mahdolliseksi ymmärtää, miksi ihmisillä on keskenään erilaiset mahdollisuudet kokea taide vapauden alueena: sellaisena paikkana, josta käsin ”kaikki rajat voidaan ylittää”. Taiteen kokemisen ja merkityksellistämisen tavat eivät rajautuneetkaan vapaaseen yksilösubjektiin tai olleet hänen vallassaan olevia ilmiöitä vaan vallan, kulttuuristen koodien ja diskurssien pitkälti sanelemia, jaettuja ja historiallisten valtasuhteiden muovaamia käytäntöjä.

Tuolloin niin tuoreista näkökulmista, joissa käsiteltiin valtaa, identiteettejä ja eroja suhteessa musiikkiin, on tullut viime vuosikymmenien kuluessa olennainen osa moninaisen musiikintutkimuksen valtavirtaa. Tutkimus elää tällä hetkellä maailmassa, jossa keskustellaan kiivaasti eroihin, identiteetteihin ja valtaan liittyvistä kysymyksistä: maahanmuutosta, paperittomien oikeuksista, #metoo-kampanjasta, sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjen asemasta sekä alkuperäiskansojen oikeuksista. Tämä tilanne asettaa nyt ja tulevaisuudessa musiikintutkimukselle uudenlaisia haasteita edellyttäen näiden ilmiöiden huomioon ottamista tutkimuksen kentällä ja käytännöissä.

Uutta ja kriittistä musiikkitiedettä (*new musicology, critical musicology*) – sekä jo ennen näiden tutkimussuuntausten syntyä etnomusikologiaa – yhdistää musiikin ymmärtäminen läpikotaisin kulttuurisena ja usein myös poliittisena ilmiönä. Kulttuuriselle ja feministiselle musiikintutkimukselle on muun kulttuurintutkimuksen ja feministisen tutkimuksen tavoin leimallista vahva klassisten tiedeideaalien, esimerkiksi rationaalisuuden ja objektiivisuuden, kritiikki. Näitä ideaaleja tarkastellaan muun muassa vallan ja politiikan käsitteiden avulla, jolloin huomio kiinnittyy musiikin kontekstualisoimiseen, tutkijan positioihin ja rooliin musiikin merkityksellistämisen prosesseissa sekä moninaisten kahtiajakojen, esimerkiksi taiteen ja populaarin, välisen suhteen tai arvohierarkian kriittiseen tarkasteluun (ks. esim. Bloechl, Lowe ja Kallberg 2015; Howe et al. 2016; Lovesey 2019).

Tässä artikkelissa tarkastelen, mitä vallan ja politiikan käsitteille musiikintutkimuksessa tapahtuu, kun makropoliittista valtakäsitystä rikastetaan suhteessa feministisiin uusmaterialistisiin teoretisointeihin sekä ranskalaisten filosofien Gilles Deleuzen ja Félix Guattarin prosessifilosofiasta innoittuneeseen feministiseen tutkimukseen. Makropoliittiset valtakäsitykset sitoutuvat usein ymmärrykseen todellisuuden konstruktivistisesta luonteesta. Tällaisessa tutkimuksessa todellisuuden, käsitteiden

ja ilmiöiden ajatellaan rakentuvan sosiaalisesti ja historiallisesti narratiivissa ja diskursseissa, joiden kautta näitä ilmiöitä voidaan myös muuttaa. Feministiset uusmaterialistit puolestaan painottavat diskurssien ja narratiivien lisäksi myös materiaalisuutta ja ei-inhimillisten toimijoiden osallisuutta todellisuuden rakentumisessa sekä tutkimusprosesseissa sen osana (ks. esim. Alaimo ja Hekman 2008; Coole ja Frost 2010; Dolphijn ja van der Tuin 2012; van der Tuin 2014). Tähän liittyen uusmaterialismi haastaa konstruktivismille ominaisen kielen painottumisen ja representationalismin (ks. esim. Parikka ja Tiainen 2006), joiden mukaan ihmisen maailmaa koskevat kokemukset ovat aina tai pääasiassa sidoksissa vallitseviin representaation tapoihin ja käsitteellisiin kategorioihin. Uusmaterialistisia teoretisointeja (Leppänen 2018a, 2018b, 2019; Leppänen ja Tiainen 2016, 2018; Tiainen 2012, 2013, 2018) ja prosessifilosofiaa (Macarthur 2010; Leppänen 2011a, 2011b; Moisala et al. 2014, 2016, 2017) on sovellettu ja kehitetty myös viimeaikaisessa musiikin- ja äänen-tutkimuksessa. Käsittelen vallan ja politiikan teemoja tässä artikkelissa tarkastelemalla tutkimustani, joka koskee musiikin varhaiskasvattajan, kutsuttakoon häntä tässä artikkelissa anonyymisyyden turvaamiseksi Evaksi, ja minun yhdessä järjestämiä musiikkileikkikoulutuokioita turvapaikanhakijoille eräässä Suomen Punaisen Ristin ylläpitämässä vastaanottokeskuksessa keväällä ja kesällä 2018.

Turvapaikanhakijat, pakolaiset ja maahanmuuttajat kohtaavat arkipäivässään rasisia asenteita, tekoja ja väkivaltaa. Tiesin musiikkileikkikoulua koskevien aiempien tutkimusteni (Leppänen 2010; 2011a; 2011b) perusteella, että musiikkileikkikoulujen osallistujat, sekä vanhemmat että lapset, kokevat musiikkileikkikoulutoiminnan yleensä varsin iloa tuottavana. Kenties naiivistikin ajattelin, että musiikkileikkikoulu saattaisi tarjota turvapaikanhakijoiden usein huolen, ahdistuksen ja stressin täyttämään arkeen edes hetkellisiä ilon ja mielihyvän kokemuksia. Soveltavan etnomusikologian ja sosiaalista oikeudenmukaisuutta käsittelevän musiikintutkimuksen piirissä onkin pohdittu laajasti musiikkitoiminnan mahdollisuuksia turvapaikanhakijoiden, pakolaisten ja maahanmuuttajien arkipäivässä (ks. esim. Fiddian-Qasmiyeh ja Qasmiyeh 2010; Lenette et al. 2016; Lenette ja Procopis 2016; Lenette ja Sunderland 2016; Orth et al. 2004). Suunnittelin toimintaa huolellisesti Suomen Punaisen Ristin vapaaehtoistoiminnan koordinaattorin, muiden vapaaehtoistyötä tässä keskuksessa tekevien ihmisten ja opettajaksi lupautuneen musiikin varhaiskasvattaja Evan kanssa. Järjestimme vastaanottokeskuksessa kevään ja kesän 2018 aikana¹ kaikkiaan viisi 45 minuutin mittaista musiikkileikkikouluhetkeä viikoittain. Olin mukana näissä hetkissä yhtenä

osallistujana musikoimassa: leikkimässä, laulamassa, soittamassa ja tanssimassa. Kirjoitin musiikkileikkikoulutoiminnan suunnittelun, toteuttamisen ja jatkuvan arvioinnin aikana kenttäpäiväkirjaa. Lisäksi tallensin ja myöhemmin osittain litteroin Evan kanssa käymiäni keskusteluja, jotka useimmiten tapahtuivat automaatoilla vastaanottokeskukseen ja sieltä takaisin.

Ettisten syiden vuoksi en tallentanut musiikkileikkikoulutilanteita. Tutkimuslupien pyytäminen tuokioihin osallistuneilta olisi ollut mahdotonta, sillä osallistujat usein tulivat mukaan ja lähtivät pois tuokioiden aikana. Kaikki osallistujat säilyttivät anonymiänsä, sillä heidän nimiään ei missään vaiheessa kysely. En myöskään halunnut haastatella turvapaikanhakijoita, sillä haastattelutilanteet olisivat voineet olla heille kuormittavia siksi, että ne muistuttavat turvapaikan hakemiseen liittyviä kuulemistilaisuuksia.

Tämän artikkelin keskiössä ovat rodun ja rodullistamisen käsitteet, jotka ovat moninaisten valtasuhteiden tuottamia ilmiöitä.² Turvapaikanhakijoille suunnatuissa musiikkileikkikouluhetkissä vallan rakentumisen kannalta keskeisiä elementtejä ovat identiteetit ja kategorisoinnit, jotka koskevat kansalaisuutta, rotua ja kieltä. Valkoisuus ja kansalaisuus etuoikeuksina kietoutuvat toisiinsa (ks. esim. Erel et al. 2016; Hage 1998; Tuori 2009), ja siksi turvapaikanhakijat ja muut maahanmuuttajat tulevat usein suomalaisessa yhteiskunnassa monin tavoin rodullistetuiksi (Erel et al. 2016; Leinonen 2012). Nämä jäykät identiteetikategoriat olivat läsnä myös musiikkileikkikoulutuokioissamme. Valkoinen opettaja ja Suomen kansalainen Eva ja minä, valkoinen suomalainen tutkija, olimme aktiivisia toimijoita ja musikoimisen alullepanijoita, kun taas turvapaikanhakijoiden voidaan ajatella olleen passiivisempia toiminnan kohteita näissä tilanteissa. Tämä lähtöasetelma vaatii valkoisen valta-aseman kriittistä tarkaste-

¹ Kenttätyöni tapahtui niin kutsutun eurooppalaisen pakolaiskriisin jälkimainingeissa. Tämä prosessi aiheutti suomalaisessa yhteiskunnassa rodullistumista koskevia voimakkaita jännitteitä, jotka ovat keskeisiä myös musiikintutkimuksen kentällä. Maahanmuuttajien määrän kasvu kiihdytti oikeistopopulismin, antifeminismin ja rasistisen politiikan esiinnousua (ks. esim. Gutiérrez Rodríguez, Tuzcu ja Winkel 2018).

² Musiikintutkimuksen kannalta on tärkeää muistaa, että rotu ei ole ainoastaan visuaalinen ilmiö, sillä se ilmenee monin tavoin myös äänessä ja musiikissa. Rotua voidaan ilmaista ja havaita muiden ilmenemisen muotojen lisäksi myös äänen, musiikin ja kuuntelemisen avulla. Teatterintutkija Marcus Emil McQuirter (2012, vii) toteaaakin, että huolimatta näkemisen valta-asemasta länsimaisessa modernissa kulttuurissa äänellä on ihmiskunnan historian aikana ollut yhtä vahingollisia seuraamuksia kuin ihmisten ulkonäöllä.

lua. Minä, valkoinen tutkija, hyödyin näistä musikointitilanteista, sillä sain niistä aineistoa tutkimukselleni. Lisäksi musiikkileikkikoulutuokioiden tapahtumapaikka, Suomen Punaisen Ristin vastaanottokeskus, muistutti tilana jatkuvasti valtasuhteista valkoisten kansalaisten ja rodullistettujen turvapaikanhakijoiden välillä. Marilyn Frye (1983, 126) luonnehtiikin valkoisten antirasististen tutkijoiden asemaa usein halvaannuttavaksi: kun tutkija tulee tietoiseksi rasismin systemaattisuudesta ja valkoisten etuoikeuksien väistämättömyydestä, hän saattaa tuntea olevansa ansassa ja kaiken aidosti antirasistisen toiminnan olevan mahdotonta. Ongelmallista Fryen ajatuksessa on huomion kiinnittyminen ennen muuta valkoisen tutkijan kokemuksiin ja ajatuksiin: onko eettinen toiminta tällaisessa tilanteessa ja rodullistavien valtasuhteiden vallitessa mahdollista? Yhtenä mahdollisena vastauksena tähän kysymykseen tarkastelen makropoliittisten rakenteiden ohella näissä musikoimistilanteissa samanaikaisesti ilmeneviä *mikropoliittisia tulemisia*, joita makropoliittikka ei jäännöksettömästi sanele, vaikka ne tapahtuvatkin lomittain sen kanssa.

Tarkemmin sanottuna ehdotan tässä artikkelissa rodun ja rodullistamisen ajattelua toimintaa jähmettävien kategorioiden ja valtasuhteiden lisäksi Deleuzen ja Guattarin ajattelun sekä feminististen uusmaterialismien kanssa. Nämä näkökulmat mahdollistavat uusia ajattelutapoja ja toimintaa keskittymällä makrotason luokittelujen ja valtarakenteiden lisäksi myös niihin tapahtumiin, jotka eivät noudata rodullistettujen identiteettien, kategorioiden ja merkitysjärjestelmien määrittävää ja objektivoidua valtaa. Eri-laisten luokittelujen ja identiteettien lisäksi musiikkileikkikoulutilanteissa tapahtui monia sellaisia asioita, jotka vuosivat näiden kategorisointien ohi tai yli. Näiden ilmiöiden tarkastelemiseen konstruktivistinen valtakäsitys ei yllä, kun taas feministiset uusmaterialismit painottavat juuri tällaisten prosessien merkitystä poliittisessa toiminnassa. Uusmaterialismit korostavat sekä inhimillisten että enemmän kuin inhimillisten ruumiiden liikkuvuutta ja kurittomuutta suhteessa ennalta tiedettyihin kategorisointeihin. Tavoitteenani on painottaa konstruktivististen ja uusmaterialististen teorioiden yhtäaikaaisuuden tärkeyttä antirasistisessa tutkimuksessa sekä kriittisessä valkoisuuden tutkimuksessa.

Makro- ja mikropoliittikka

Feministifilosofi Moira Gatens (2000, 68) on todennut, että feministisessä politiikassa on välttämätöntä tarkastella kulttuurimme normeja kah-

della tasolla: sekä makro- että mikropoliittisella. Väitänkin, että tehokas poliittinen toiminta vaatii makropolitiikkaa ohjaavien rakenteiden ja identiteettien analyysin lisäksi myös näitä hienovaraisemman mikropolitiikan huomaamista. Järjestämämme musiikkileikkikoulutuokiot vastaanottokeskuksessa tapahtuivat rodullistettujen valtasuhteiden, kategorisointien ja rakenteiden makropoliittisessa kontekstissa. Rakenteet ja kategorisoinnit toimivat siis makropolitiikan tasolla, jolle on ominaista vastakkainasetteluiksi järjestäytyvät identiteetit, kuten esimerkiksi musta ja valkoinen, mies ja nainen sekä inhimillinen ja ei-inhimillinen. Makropoliittinen tarkastelu auttaa havaitsemaan ja paljastamaan musiikkileikkikoulutuokioidemme valtarakenteita: esimerkiksi eroja turvapaikanhakijan ja kansalaisen sekä valkoisen ja rodullistetun välillä sekä näihin liittyviä eettisiä ongelmia. Näistä epäsymmetrisistä valtasuhteista huolimatta ehdotan, että musiikkileikkikoulutuokioissa oli myös antirasistista potentiaalia, jonka voi uuttaa näistä tuokioista esiin feministisen uusmaterialistisen ajattelun avulla. Makropolitiikasta poiketen mikropolitiikka tapahtuu paikalleen määriteltyjen subjektiuksien ja pysyvien rakenteiden ulkopuolella tai välimaastossa: sellaisina olemisen tapojen välisinä ja sisäisinä moninaisuuksina, joita makrotason luokittelut ja usein binääriset määrittelyt eivät voi tyhjentävästi kuvata (ks. del Río 2008, 115). Nämä erilaiset poliittisen toiminnan ja todellisuuden muodot eivät kuitenkaan asetu hyvän tai pahan akselille eivätkä ne myöskään ole toistensa vastakohtia. Uusmaterialistisille näkökulmille on keskeistä myös ajatus siitä, ettei feministisen politiikan tarvitse tai pidä toimia ainoastaan kielen tasolla. Poliittisessa toiminnassa voidaan virittäytyä havaitsemaan myös muun muassa ruumiillisia liikkeitä, eleitä, energioita ja tiloja.

Ranskalaisfilosoifeilta Gilles Deleuze ja Félix Guattari peräisin oleva tulemisen käsite merkitsee siirtymistä pois selkeistä identiteetikategorioista, kuten esimerkiksi rodullistetun ja valkoisen identiteeteistä. Tuleminen merkitsee jatkuvaa muutosta suhteessa vallitseviin olosuhteisiin ja jatkuvaa virtuaalisten todellisuuksien eli potentiaalisuuksien runsauden aktualisoitumista (Conley 2000, 35–36). Lisäksi se tarkoittaa uudelleenymmärryksen mahdollistumista esimerkiksi suhteessa siihen, mitä rotu on sekä miten rodut ja niiden suhteet kytkeytyvät muihin materiaalisuuksiin, tapahtumiin ja merkitysjärjestelmiin. Koska tuleminen on aina ennalta määrittelemätöntä, on mahdotonta tietää tyhjentävästi, mitä esimerkiksi valkoisuus ja rodullistetut identiteetit voisivat olla. Tulemisen käsite muuntaa ennalta tiedetyt ja nimetyt rodulliset identiteetit dynaamisiksi ja suhteisiksi tapahtumiksi. Tällöin rotua ja rodullistamista voidaan tarkastella yhteismuotoutumisina materiaalisuuksien ja diskurs-

sien, inhimillisten ja enemmän kuin inhimillisten ruumiiden sekä myös luonnon ja kulttuurin välillä. Deleuzen ja Guattarin (1987, 291) mukaan tuleminen on aina vähemmistöksi tulemista. Tällä he tarkoittavat sitä, että tulemisen prosessit eivät ole mahdollisia esimerkiksi suhteessa sellaisiin hallitseviin kategorioihin kuin valkoisuus, mies tai aikuinen.

Tulemisen käsite johdattaa ontologiaan, jossa tärkeintä ei ole se, mitä on, millaista jokin on tai millaista sen pitäisi olla. Tulemisen ontologia merkitsee pakoon pääsemistä jäykistä sekä ennalta määräytyistä ja tiedetyistä kahtiajaoista, joita ovat esimerkiksi juuri erilaiset rodullistavat kategoriat. (Ks. Skott-Myhre ja Tarulli 2008, 76.) Sukupuolta pohtiessaan Deleuze ja Guattari (1987, 213) hahmottelevat sitä ”tuhantena pikkuruisena sukupuolena” (*a thousand tiny sexes*) irrottautuakseen sukupuoleen liittyvistä voimakkaista, kahtiajakoihin perustuvista ymmärryksistä. Muutamat tutkijat (ks. esim. Dolphijn ja van der Tuin 2013, 137; Leppänen 2017, 2018a, 2018b, 2019; Puar 2007, 209; Saldanha 2006) ovat jatkaneet tätä ajatusta pohtimalla rotua tuhansina pieninä rotuina (*a thousand tiny races*). Tällöin sellaiset kategoriat kuin rodullistettu ja valkoinen moninaistuvat materiaalisina, diskursiivisina ja suhteisina tapahtumina, joissa kehkeytyy lukuisia rodullisuuden muotoja: tuhansia pieniä rotuja.

Josef Barla (2019, 198) kyseenalaistaa ”tuhansien pienien rotujen” poliittisen potentiaalin toteamalla, että näiden tulemisen prosessien anti rasismia vastustavalle tutkimukselle jää epäselväksi varsinkin aikana, jolloin tietynlaisten ruumiiden biologisoimisesta ja rodullistamisesta on tullut monilla kulttuurin ja yhteiskunnan alueilla jälleen vahva rasistinen käytäntö. Onkin olennaista painottaa, ettei tuhansien pienien rotujen muodostuminen merkitse vapautumista niistä valtasuhteista, jotka perustuvat makrotason kategorioihin ja identiteetteihin, esimerkiksi valkoisiksi määriteltyjen ihmisten etuoikeutettuun asemaan suhteessa rodullistettuihin. Rodullistavat kategoriat ovat olemassa tulemisista huolimatta, mutta tulemiset kuitenkin toisaalta purkavat ja haastavat näitä valtarakennelmia. Tämän vuoksi niiden huomiointi on olennaista rotua ja rodullistamisen prosesseja kriittisesti tarkastelevassa musiikintutkimuksessa.

Sana ”rotu” sijoitetaan usein lainausmerkkeihin, jotta rodun sosiaalinen rakentuneisuus korostuisi. On jopa väitetty, että rotua ei ole olemassa (Nayak 2006). Väite on ymmärrettävä siksi, että rodun käsite on monella tapaa ongelmallinen historiansa vuoksi, ja sen käyttämistä pidetään monissa yhteyksissä jopa epäasiallisena. Rasismi ilmiönä on monin tavoin sidoksissa ja itse asiassa perustuu rodun käsitteeseen, ja siksi pyrkimykset ymmärtää rotu sosiaalisena konstruktiona pikemmin kuin olemukselli-

sena faktana ovat hyvin perusteltuja ja ymmärrettävissä. Rotua ei kuitenkaan tulisi tarkastella ainoastaan valtasuhteisiin liittyvänä konstruktiona, sillä tällainen tarkastelu jättää huomiotta rodun materiaalisuuden ja rodullistuneen ruumiillisuuden ulottuvuudet. Monet tutkijat ovatkin viime aikoina kiinnittäneet huomiota rodun materiaalisuuteen (ks. esim. Chen 2012; Liu 2015; M'charek 2010, 2013; Leppänen 2017, 2018a, 2018b, 2019; Saldanha 2006, 2007; Vuolajärvi 2011, 2014).³ Näissä tarkasteluissa rotu ilmenee materiaalis-diskursiivisina ja suhteisina prosesseina, jotka tapahtuvat sekä ulossulkemisten että kytkeytymisten kautta. Nämä tarkastelutavat mahdollistavat rodun ymmärtämisen ilman juuttumista materiaalisen ja diskursiivisen väliseen vastakkainasetteluun osoittamalla, että rotu on moniulotteisen suhteinen tapahtuma.

Kuunteleminen, kuuntelemattomuus ja virittäytyminen

Vastaanottokeskuksessa järjestämämme ensimmäisen musiikkileikkikoulutuokion aluksi Eva johdatti meidät istumaan rinkiin ja ryhtyi laulamaan tervetulolaulua ruotsiksi. Koska me osallistujat emme jakaneet yhteistä kieltä, vain harvat meistä ymmärsivät, mistä laulun sanoissa oli kyse. Tästä huolimatta kaikki osallistuivat musikoimiseen heti laulun alusta asti jäljittelemällä Evan liikkeitä. Hän taputti käsiään ja ruumiinsa eri osia monilla tavoilla, eri äänenvoimakkuuksilla ja rytmeillä. Taputtamisen tavat vaihtuivat kussakin laulun säkeistössä ja muuttuivat vähitellen monimutkaisemmiksi, mikä herätti meissä osallistujissa naurunpurskahduksia ja sai meidät rentoutumaan kun emme osanneet jäljitellä kaikkia hänen liikkeitään.

Tämä toimimisen tapa eroaa vahvasti feministisessä tutkimuksessa ja kulttuurintutkimuksessa paljon keskustellusta kuuntelemisen politiikan ihanteesta (ks. esim. Järviluoma ja Leppänen 2004a, 2004b, 2012; Tuori 2009, 210–13, passim.), joka korostaa marginalisoitujen äänten kuuntelemista sekä tutkimuksen osallistujien toiveiden ja tavoitteiden selville ottamisen tärkeyttä tutkimuksessa. Toisaalta, tässä vastaanottokeskuksessa ei ollut mahdollista tutustua osallistujiin ja heidän toiveisiinsa, sillä kyseessä oli transit-keskus, josta asukkaat pyritään siirtämään pikaisesti

³ On kuitenkin tärkeää huomata, että tällaisessa rodun materiaalisuutta tarkastelevassa tutkimuksessa on kyse rodun materiaalisuudesta toisessa merkityksessä kuin tieteellisessä rasimissa, jota on harjoitettu esimerkiksi fyysisessä ja biologisessa antropologiassa sekä eugeniikassa.

pois pysyvämpiin asuinpaikkoihin odottamaan turvapaikkahakemusta koskevaa päätöstä. Kuunteleminen totunnaisessa merkityksessä olisi voinut tarkoittaa sitä, että ihmiset olisi sijoitettu muualle ennen kuin olimme ehtineet aloittaa musiikkileikkikoulutoimintaa heidän kanssaan. Suunnitellessamme Evan kanssa toimintaa olimme puhuneet paljon juuri siitä, että kuunteleminen on erityisen tärkeää sen epäsymmetrisen valtasuhteen vuoksi, joka vallitsee tässä musiikkileikkikoulussa meidän, valkoisten Suomen kansalaisuuden omaavien toiminnan alkuunpanijoiden, ja rodullistettujen turvapaikanhakijoiden välillä. Kuuntelemisen piti kuitenkin tapahtua muilla tavoilla kuin keskustelemalla turvapaikanhakijoiden kanssa.

Feministisen postkolonialistisen tutkimuksen piirissä on syystäkin kritisoitu sitä, että valkoiset tutkijat puhuvat usein ei-valkoisten tutkittavien puolesta, ilman että näiden oma ääni pääsee kuuluviin (ks. esim. hooks 1990, 151–52). Vastaanottokeskuksessa järjestetyissä musiikkileikkikoulutuokioissa kävi juuri niin, että turvapaikanhakijoiden oma ääni ei tullut totunnaisessa merkityksessään kuulluksi; he eivät päässeet ääneen, kertomaan omia tuntemuksiaan, toiveitaan tai elämäntarinoitaan. Kuitenkin, vastaanottokeskuksessa musikoidessamme me kaikki osallistujat jouduimme kuuntelemaan ja saimme kuunnella toisiamme aistimalla omia ja toistemme liikkeitä, ilmeitä ja eleitä sekä tuottamiamme ääniä. Totunnainen käsitys kuuntelemisesta tarkoittaa usein juuri kielen avulla tapahtuvaa kuuntelemista, jossa huomio kiinnittyy yleensä erityisesti makropoliittisiin kategorioihin. Musikoiminen avaa kuitenkin mahdollisuuden kuunnella myös toisin: kuunnella ilmiöitä ja tapahtumia, jotka ovat kielen ja sen määrittämien kategorioiden tuolla puolen.

Kävimme Evan kanssa ennen musiikkileikkikoulutuokioita ja niiden jälkeen keskusteluita, joissa Eva arvioi tarkasti mennyttä musiikkileikkikouluhetkeä ja suunnitteli sen avulla seuraavan viikon tuokiota. Hän pohti esimerkiksi soittimien ja musiikkikappaleiden valintaa sekä sitä, missä tilassa tuokiot olisi parasta toteuttaa. Toteutimme Evan kanssa siis ruumiillista kuuntelua, joka ei tapahdu kielen tai muiden representaatiotaalisten kommunikoinnin muotojen tasolla. Kuunteleminen oli musikoimista, äänten liikkeiden, nopeuksien ja suhteiden kuuntelua. Kuunteleminen oli molemminpuolista: sekä vastaanottokeskuksen asukkaat että me, toiminnan alullepanijat, kuuntelimme tarkasti toisiamme sekä auditiivisesti että muiden aistien avulla, jotta yhdessä musikoiminen oli mahdollista.

Uusmaterialistisen teoretisoinnin on usein syystäkin väitetty kiinnittäneen vain vähäisessä määrin huomiota rodun ja rodullistamisen tee-

moihin (ks. esim. Hinton, Mehrabi ja Barla 2015; Sullivan 2012). Viime aikoina kuitenkin niin Deleuzen ja Guattarin ajattelusta innoittunut tutkimus (esim. Saldanha 2006, 2007; Saldanha ja Adams 2013), uusmaterialistinen tutkimus (esim. Chen 2012; Hames-Garcia 2008; Hinton, Mehrai ja Barla 2015; Leppänen 2017, 2019; M'charek 2010, 2013; Puar 2012) kuin myös alkuperäiskansojen tutkimus (esim. Barrett 2015; Ravenscroft 2018) on käsitellyt näitä teemoja yhä enemmän. Jatkan tässä artikkelissa rodun ja rodullistamisen pohtimista suhteessa Deleuzen ja Guattarin ajatteluun sekä feministisiin uusmaterialismeihin tarkastelemalla, miten nämä lähestymistavat voisivat rikastuttaa vallalla olevaa konstruktivistista ymmärrystä kyseisistä ilmiöistä.

Ei-representationaalinen kieli

Musiikintutkijat ovat pohtineet musiikin ja kielen moninaista suhdetta runsaasti. Näissä pohdinnoissa musiikin ja kielen suhde toisiinsa vaihtelee huomattavasti: joskus niitä pidetään toisistaan irrallisina, kun taas toisinaan näiden ilmiöiden on ajateltu olevan vahvasti sidoksissa tai kietoutuneita toisiinsa. Modernina aikana länsimaissa on muodostunut kuuluisaksi amerikkalaisen runoilijan Henry Wadsworth Longfellowin (1835, 4) lausahdus, jonka mukaan musiikki on ihmiskunnan universaali kieli. Viime aikoina musiikin kykyä lujittaa kulttuurien välistä viestintää ja ihmisyyttä on puolustanut esimerkiksi filosofi Kathleen Marie Higgins kirjassaan *The Music between Us: Is Music a Universal Language?* (2012). Osallistavassa Kuuluvaks!-projektissa (ks. Järviluoma ja Leppänen 2004a; 2004b; 2012), jossa olivat mukana meidän vetäjien (Helmi Järviluoma, Jouni Piekkari ja Taru Leppänen) lisäksi Turun yliopiston musiikkitieteen opiskelijat ja Pansion vastaanottokeskuksen turvapainehakijat, pohdimme usein musiikin ja kielen suhdetta. Kulttuurisen ja feministisen musiikintutkimuksen edustajat sekä erityisesti etnomusikologit ovat kritisoineet arkiajattelussa ja myös joillakin musiikintutkimuksen aloilla vallitsevaa yksinkertaistavaa käsitystä musiikista universaalina kielenä (ks. esim. Campbell 1997; Dave 2015; Nettle 2010). Tästä perustelusta kriitikkistä huolimatta musiikki kuitenkin voi olla merkittävä ihmisiä yhdistävä toimija etenkin monikulttuurisissa ja -kielisissä kohtaamisissa musiikille erityisillä tavoilla, joihin kielelliset tai muut kommunikaation muodot eivät välttämättä kykene. Tämä musiikin kyky, jonka avulla eri kulttuureita edustavat ja keskenään erilaisia kielellisiä kykyjä omaavat

ihmiset voivat tehdä jotain yhdessä, saattaa olla tärkeä tekijä osallistavassa tutkimuksessa, jota harjoitetaan sellaisten ihmisten kesken, joilla ei ole yhteistä puhuttua kieltä.

Tarkastellessani kieltä turvapaikanhakijoille järjestetyissä musiikkileikkikoulutuokioissa ajattelin usein fyysikko ja feministitieteenfilosofi Karen Baradin (2003, 801) kuuluisaa toteamusta, jonka mukaan ”kielelle on annettu liian paljon valtaa”. Hän pyrkii tällä toteamuksellaan yhdessä monien muiden feministitutkijoiden (ks. esim. Hekman 2010; Olkowski 1999) ohella myöntämään materiaalisuudelle sille kuuluvan aktiivisen toimijan roolin erilaisissa tulemisen prosesseissa. Kenties kielelle on annettu liikaa valtaa myös kriittisessä rodun ja rasismien tutkimuksessa sekä antirasistisessa ajattelussa ja toiminnassa. Emme voi kuitenkaan sivuuttaa kielen huomattavaa voimaa (Barad 2003, 802) rodullistamisen prosesseissa. Kielelliset muodostelmat ja merkitysjärjestelmät osallistuvat keskeisillä tavoilla rasistisiin ja rasismien vastaisiin käytäntöihin. Kieltä voidaan kuitenkin lähestyä myös materiaalisena toimintana, jolloin kielelliset tapahtumat ovat diskursiivisten, materiaalisten, inhimillisten ja ei-inhimillisten toimijoiden koosteita. Kieltä ei pitäisikään, kuten Maggie MacLure (2016, 174) huomauttaa, irrottaa kaikista niistä ei-kielellisistä ilmiöistä, joiden ajatellaan perinteisesti sijaitsevan kielen ”ulko-puolella”. Näin ymmärrettynä kielikin osallistuu tulemisen prosesseihin, jotka suuntautuvat tulevaisuuteen purkaessaan jähmettyneitä käsityksiä esimerkiksi kielen merkityksistä ja kielenkäytön tavoista. Kieleltä saataan näissä käytännöissä poistaa sen kyky representoida, jolloin uudenaikaiset musiikin kanssa kytkeytymisen ja kielen käyttämisen tavat tulevat mahdollisiksi.

Kieli on läsnä turvapaikanhakijoiden toiseuttamisen ja rodullistamisen prosesseissa muun muassa siksi, että kansallisvaltiot usein edellyttävät kansalaisiltaan kyseisen maan valtakielen osaamista. Kieli, kansallisvaltio ja nationalismi kietoutuvatkin ilmiöinä toisiinsa kiinteästi ja monin tavoin. Uusmaterialistinen tutkimusote sopii erityisen hyvin vastaanottokeskuksessa järjestämiemme musiikkileikkikoulutuokioiden tutkimiseen siksi, että se tarjoaa välineitä tarkastella materiaalisuutta, joka oli tärkeä ulottuvuus tässä toiminnassa sen kaikille osallistujille yhteisen kielen puuttuessa. Kommunikointi ei useinkaan voi pienimpien lasten ja turvapaikanhakijoiden kanssa perustua puhuttuun (tai kirjoitettuun) kieleen. Tästä poiketen kommunikaatio tapahtuu pääosin materiaalisuuden ja ruumiillisuuden – musiikin, äänten, eleiden ja liikkeiden – avulla. Eva pyrkikin käyttämään musiikkileikkikoulutuokioissa kieliä siten, että tuhat pientä rodullisuutta voisi kehkeytyä kaksijakoisten rodullisten ka-

tegorisointien rinnalle. Suunnitellessaan toimintaa hänen piti ottaa huomioon, että hän ei voinut antaa ohjeistusta musikoimiseen kielen avulla, vaan liikkumalla, laulamalla, äänitelemällä, soittamalla, ilmeilemällä ja tanssimalla. Kaikki toiminta tuokioiden aikana tapahtuikin niin, että me muut osallistujat jäljittelimme Evan liikkeitä ja ääntä kuunnellessamme ja katsellessamme häntä. Eva ja me muut osallistujat käytimme myös monia kieliä musiikkileikkikoulutuokioiden aikana: esimerkiksi ruotsia, suomea, irokeesikieltä, Murri-kieltä, englantia ja nonsense-kieltä. Olin kielten suhteen monesti samassa tilanteessa kuin turvapaikanhakijatkin; useinkaan en ymmärtänyt, mitä laulujen sanat tarkoittivat. Nämä kielet eivät kuitenkaan useimmiten toimineet perinteisellä tavalla, konventionaalisia sanakirjamerkityksiä välittäen. Puheessa ja lauluissa käytetyt sanat ja lyriikat eivät yleensä osallistuneet kommunikation prosesseihin merkitsemällä jotakin selkeää kohdetta. Päinvastoin tapamme käyttää kieliä haastoivat merkitysijän hegemonian (Deleuze ja Guattari 1987, 15) sivuuttamalla kysymykset osallistujien kielellisten taitojen yhdenmukaisuudesta tai sen puutteesta. Voidaan väittää, että pysyttelimme avoimina monille semioottisille ymmärryksen ja kytkeytymisen tavoille, jotka eivät noudata konventionaalisia kielen ja representaation lakeja (MacLure 2016, 173). Ohjatessaan meitä musikoimiseen Evan piti luopua niistä kielellisistä kyvyistä ja mahdollisuuksista, jotka hänellä on käytössään ohjatessaan yksikielisiä musiikkileikkikouluryhmiä. Hän oli muukalainen omassa kielessään, jolloin kieli ei ilmennyt niinkään informaation välittäjänä kuin voimana ja liikkeen alullepanijana:

Miten siis osaisimme puhua antamatta käskyjä, ilman että väittäisimme representoivamme jotakin tai jotakuta, miten voisimme saada ihmiset puhumaan vaikka heillä ei ole oikeutta puhua, ja kuinka voisimme palauttaa äänille niiden osallisuuden kamppailuissa valtaa vastaan? Luulisin, että tätä tarkoittaa muukalaisena oleminen omassa kielessä. (Deleuze 1995, 41, suomennos kirjoittajan.)

Luultavasti useimmille meistä musiikkileikkikoulutuokioiden osallistujista useat musikoinnissa käytetyistä kielistä, myös olemassa olevat kielet, olivat nonsense-kieliä, joiden merkityksiä emme tavoittaneet. Tämä ei kuitenkaan estänyt meitä käyttämästä näitä kieliä musikoimisen materiaalina. Nonsense-kieli voi siis toimia demokratisoivana ja rodullistamisen kategorioita ylittävänä voimana. Deleuze tutkii kirjassaan *The Logic of Sense* (1990) risteymiä merkityksen ja merkityksettömyyden sekä järjen ja järjettömyyden välillä. Hänen mukaansa nonsense-kieli on tuottavaa

siksi, että se sallii kielen pitämisen avoimena ja liikkuvana entiteettinä. Lisäksi nonsense-kieli muistuttaa kielen materiaalisuudesta sekä sen kietoutumisesta erilaisiin inhimillisiin ja ei-inhimillisiin ruumiisiin (MacLure 2016, 178). Tapamme käyttää kieliä musiikkileikkikoulutuokioissa lisäsi kielten kykyjä, kun ne eivät toimineet ainoastaan representaatioiden tasolla. Jos laulun sanat olivat yksinkertaisia oppia, jotkut meistä osallistuivat niiden laulamiseen. Monimutkaisemmat lyriikatkaan eivät kuitenkaan estäneet osallistumistamme musikoimiseen. Laulamisen sijasta tai sen lisäksi tanssimme, liikuimme ja soitimme. Näin osallistuimme – musiikki, äänet, ihmiskehot, liikkeet ja soittimet – tulemisen prosesseihin, joissa heterogeeniset elementit toisiinsa kytkeytyessään muuttuivat joksikin muuksi ja mahdollistivat, ainakin osittain, jaettuja kokemuksia.

Vaikka musiikkileikkikoulutuokiot koostuivat monenlaisista, keskenään erilaisista elementeistä, musikoinnin rytmit, toistot ja variaatiot loivat tilan, jossa me kaikki osallistujat voimme tehdä jotain yhdessä. Deleuzen ja Guattarin käsitteistöllä näitä tapahtumia voisi kuvata kertosaäkeiksi, jotka tuovat järjestystä kaoottiseen maailmaan. Kertosäe on heidän ajattelussaan mikä tahansa rytmisen motiivi, joka voi auttaa järjestämään organismin elämänpiiriä, territoriota tai sosiaalista kenttää (ks. Bogue 2003, 3): se on rytmisen tapahtuma, joka kehkeytyy kaaoksesta. Deleuze ja Guattari (1987, 311) selittävät kertosaäkeen käsitettä kuvailemalla pelokasta lasta, joka rauhoittaa itseään laulamalla kävellessään pimeässä metsässä. Laulu rauhoittaa, sillä se on kuin hyppy, joka johtaa ulos kaaoksesta tuomalla siihen järjestystä.

Musiikkileikkikoulutuokioiden kertosaäkeet toivat yhteen heterogeenisiä elementtejä (Deleuze ja Guattari 1987, 323), esimerkiksi rodullistettuja turvapaikanhakijoita ja valkoisia Suomen kansalaisia, inhimillisiä ja ei-inhimillisiä aineksia, musiikkia, kieliä, soittimia, tiloja, värähtelyitä ja ääntä. Kuitenkin, kuten Elizabeth Grosz (2008, 52) huomauttaa, kertosaäe sisältää aina myös ulos johtavia pakoviivoja, siirtymisen liikettä, muutosta ja uudelleen muotoutumista. Ensimmäisen vastaanottokeskuksessa järjestetyn tuokion jälkeen Eva totesi, että vaikka hän ei jakanut kahden aikuisen tuokioon osallistuneen turvapaikanhakijan kanssa mitään yhteistä kieltä, hän havaitsi heidän silmissään vahvaa rasittuneisuutta. Tuokion kuluessa hän näki kuormittuneisuuden heidän silmissään helpottuvan. Eva ajatteli, että vaikka tuokio oli vain lyhyt hetki heidän arkipäivässään, se oli ehkä helpotusta ja hyvää mieltä tuottava ”virkistävä keidas” keskellä heidän erittäin vaativaa elämäänsä. Tietenkään emme voi tietää, mitä nämä osallistujat ajattelivat ja tunsivat, mutta tuokion kertosaäkeet – toistuvat laulut, eleet, liikkeet, ääni, musiikki ja leikit – sai-

vat ehkä aikaan mikropoliittisia muutoksia. Kertosäkeet kantoivat mukanaan mahdollisuuksia kytkeytymisten syntymiseen lasten ja aikuisten, turvapaikanhakijoiden ja Suomen kansalaisten välille.

Soittimet toimijoina

Ihmislajin ensisijaistaminen suhteessa muihin lajeihin ja materiaalisuuksiin eli antroposentrisyys on johtanut tarkastelemaan soittimia passiivisina objekteina, joita aktiiviset ihmistoimijat soittavat (Lavolette 2007; Murray 2009, 4; Ryan 2013; Thompson 2017). Soittimia voidaan kuitenkin myös tarkastella osana laajaa suhteiden verkostoa (Bates 2012, 364), ei-inhimillisinä entiteetteinä, jotka ovat kykeneviä toimimaan. Toimijuus on, kuten Jane Bennett huomauttaa kirjassaan *Vibrant Matter: A Political Ecology of Things* (2010, 20–38), jakautunutta eikä sitä voida nimetä kuuluvaksi ainoastaan yksilöllistetyille (ihmis)toimijoille. Soittimet kykenevät toimintaan silloin, kun ne ovat suhteessa muihin ei-inhimillisiin ja inhimillisiin toimijoihin ja vaikuttavat osaltaan näiden muiden osallistujien toimintatapoihin sekä -kykyihin.

Musiikintutkimuksessa on tarkasteltu musiikinlajien rodullistumista, mutta soittimien rodullistuminen on jäänyt vähemmälle huomiolle (Hutchinson 2016; Murray 2009; Sonevtsky 2008). Soittimet kuitenkin rodullistuvat monin tavoin, tästä esimerkkinä on vaikkapa musiikeista ehkä valkoisimmaksi määrittyvän musiikinlajin, länsimaisen taidemusiikin, soittimien suhde rotuun. Näiden soittimien ja niitä soittavien ihmisruumiiden välistä suhdetta on säädely länsimaiden historiassa monin tavoin koskien sukupuolta, ikää, kykyjä ja myös rotua (ks. esim. Leppänen 2000). Länsimaiselle taidemusiikille tyypillisten instrumenttien soittaminen vaatii yleensä pitkää koulutusta. Jopa äänen saaminen näistä soittimista edellyttää usein tuntikausien harjoittelua, yleensä kokeneemman soittajan avustamana. Eri soittimet kutsuvatkin kansatoimijoitaan keskenään erilaiseen tekemiseen. Musiikkileikkikouluissa käytetään yleensä soittimia, jotka kutsuvat erilaisilla kyvyillä varustettuja kehoja tarttumaan niihin ja tuottamaan ääniä yhdessä niiden ja muiden osallistujien kanssa. Vastaanottokeskuksen musiikkileikkikoulutuokioissa käytettiin monia soittimia: marakasseja, ksylofoneja, rytmirinkuloita, djembe-rumpuja ja osallistujien kehoja. Sen sijaan, että ryhtyisin tarkastelemaan ihmisyksilöitä ainoina musiikillisina toimijoina ja instrumenttien soittajina, tarkastelen seuraavaksi musikointia ihmiskehojen ja soit-

timien välisinä suhteina, joissa myös soittimet ovat keskeisiä ja aktiivisia toimijoita.

Kun olen tutkimusta tehdessäni osallistunut monenlaisiin musiikkileikkikoulutoimintoihin, olen usein huomannut, miten soittimet kutsuvat ja rohkaisevat osallistujia, itseni mukaan lukien, ottamaan osaa tunneilla tapahtuvaan musikointiin. Toisella musiikkileikkikoulukerralla vastaanottokeskuksessa tuokioomme osallistui vain kaksi lasta vanhempiensa kanssa, yksi- ja kolmivuotiaat sisarukset. Nuorempi lapsi istui isänsä sylissä koko tuokion ajan, ja vanhempi lapsi enimmäkseen vaelteli huoneessa kiinnostumatta siitä, mitä me muut teimme. Lähtiessämme vastaanottokeskuksesta Eva kertoi minulle, että näiden lasten kannalta olisi ollut hienoa, jos hänellä olisi ollut soittimia, esimerkiksi marakasseja, mukana tällä tunnilla, sillä ne olisivat houkutelleet lapset paremmin mukaan musikoimiseen.

Evan mielestä juuri marakassit ovat erityisen käyttökelpoisia soittimia musiikkileikkikouluissa, sillä hän on huomannut, että osallistujilla on hyvä olla jotakin mihin tarttua molemmilla käsillään. Musiikkileikkikoulutuokioissa Eva johdattikin meidät käyttämään marakasseja monilla eri tavoilla: niiden helistämisen lisäksi soitimme niitä päidemme päällä, kehojemme takana ja kilistimme niitä toisiaan vasten. Marakassien materiaallinen muoto mahdollistaa monenlaisten, eri kyvyillä varustettujen ja eri-ikäisten (ihmis)kehojen kytkeytymisen niihin. Ne eivät rikkoudu helposti, niihin on helppo tarttua, ne voi laittaa suuhun ja ne voi helposti pestä ja desinfioida tuntien jälkeen.

Marakasseilla on Evan mukaan yleensä hyvin aktivoiva vaikutus tuntien osallistujiin, minkä vuoksi ne voivat joskus saada lapset liiankin levottomiksi. Koimmekin tämän ensimmäisen vastaanottokeskuksessa järjestetyn musiikkileikkikoulutuokion aikana. Tähän tapaamiseen osallistui aikuisten lisäksi 12 lasta, joista useimmat olivat erittäin vilkkaita tekemään kaikenlaisia asioita marakassien kanssa, ei ainoastaan niitä, joihin Eva meidät johdatti. He ottivat enemmän marakasseja käyttöönsä kuin oli tarkoitus, juoksivat ympäri huonetta soittimien kanssa ja piilottivat niitä eri paikkoihin. Evan mielestä tämä ei ollut ainoastaan kielteistä, sillä lapset olivat innostuneita. Tämän kokemuksen perusteella hän kuitenkin suunnitteli rauhoittavia toimintoja seuraavien tuokioiden varalle ottamalla käyttöön soittimia, joilla on toisenlaisia kykyjä aktivoida ihmisiä toimintaan kuin innostavilla marakasseilla.

Niinpä Eva päätti seuraavalla musiikkileikkikoulukerralla käyttää lapsia rauhoittaakseen rytmirinkulaa. Sitä käytetään musiikkikasvatuksessa, ja se on tehty useamman metrin pituisesta joustavasta nauhasta,

joka on solmittu päistään yhteen ja päällystetty kankaalla. Rytmirinkula ei tuota ääntä, mutta toisinaan juuri äänettömyytensä vuoksi se voi olla aktiivinen toimija musiikkileikkikoulussa. Olen huomannut, että rytmirinkula on hyvin houkutteleva olio, soitin tai ehkäpä myös subjekti musiikkileikkikoulutunneilla: kun ryhmän vetäjä tarttuu siihen, muut osallistujat yleensä toimivat salamannopeasti samoin. Pienimpien osallistujien onkin joskus hankalaa päästää siitä irti. Kun ryhmän osallistujat tarttuvat rytmirinkulaan, heistä ja rinkulasta muodostuu rinki, ja rinkulaa voidaan liikuttaa monin eri tavoin. Sitä voidaan nostaa, laskea, siirtää eteen- ja taaksepäin sekä vetää ja työntää. Evan mukaan rytmirinkula luo yhteisyyden tunteen. Kun osallistujat kytkeytyvät rinkulaan, syntyy ”meidän rinki”. Näin rinkula auttaa ryhmää toimimaan yhdessä ja ylipäänsä muotoutumaan ryhmäksi. Eva käyttää rytmirinkulaa erityisesti silloin, jos ryhmässä on levottomia lapsia. Kun he tarttuvat rinkulaan, se rajoittaa ja ohjaa heidän kehojensa liikkeitä sellaisin tavoin, jotka ovat hyödyllisiä ryhmässä ja ryhmänä toimimisen kannalta.

Koska soittimet ovat niin houkuttelevia ja puoleensavetäviä, varsinkin pienimpien lasten on joskus vaikea luopua niistä. Tämän vuoksi Eva suunnitteli tuokiot niin, että luovuimme yleensä soittimista vasta tuntien loppupuolella. Jos soittimet oli tarkoitus antaa pois aikaisemmin, hän teki luopumisesta leikin. Eva johdatti meidät panemaan soittimet ringin keskellä olevaan laukkuun laulun tahdissa, jota olimme juuri laulaneet. Hän näytti kehonsa liikkeillä, miten panemme soittimet yksi kerrallaan pois, tuottamamme ”tsuh”-äänien säestämänä. Jopa nuorimmat osallistujat selvästi nauttivat tästä leikistä ja luovuttivat soittimensa innostuneina vuorollaan laukkuun. Soittimet ovat musiikkileikkikoulussa yhteisöllisiä, ne eivät ole yksilön omia ja hänen vaalimiaan entiteettejä.

Soittajat ja soittimet ovat näissä musiikkileikkikoulutuokioissa ei-valkoiseksi tulemisen prosessissa, sillä vaikka toiminta tapahtuu rodullistettujen valtasuhteiden vallitessa ja niiden kontekstissa, musikoimisen tavat poikkeavat huomattavasti musiikista valkoisimman, länsimaisen taidemusiikin, soittamisen tavoista. Länsimaisessa taidemusiikkikulttuurissa käytetyt soittimet ovat yleensä hyvin kalliita, kun taas musiikkileikkikoulutuokioissa käytettiin instrumentteina esimerkiksi osallistujien omia kehoja. Marakassit ja rytmirinkulat ovat myös edullisia, eikä niitä tarvitse kohdella varovaisesti rikkoutumisvaaran vuoksi. Kuten edellä olen kuvannut, musiikkileikkikoulutuokioissa käytettyjä soittimia voi soittaa kuka tahansa. Musikoiminen näiden soittimien kanssa on yhteisöllistä eikä sen arvioiminen perustu yksilösoittajan tulkinnallisiin ja teknisiin taitoihin, kuten esimerkiksi länsimaisen taidemusiikin perinteessä. Yli-

päätään soittamista ei arvioida; nämä musikoimistilanteet eivät tee eroa yleisön ja soittajien välille, sillä kaikki osallistuvat toimintaan.

Soittimet osallistuvat näin politiikkaan olemalla materiaalisia toimijoita tulemisen prosesseissa, joissa rajat ihmistoimijoiden ja soittimien välillä huokoistuvat ja rodullistetut luokittelut hämärtyvät. Soittimet siis osallistuvat aktiivisesti politiikkaan, koska ne mahdollistavat, mutta myös rajaavat, toimintakykyjä sekä yhdessä toimimisen ja kehkeytymisen tapoja. Kun musiikkileikkikoulutuokioissa toimivat ihmiset ja instrumentit ovat tulemisen tilassa, ne osallistuvat prosesseihin, joissa selkeät rodullistetut kategoriat muuttuvat senhetkisen toiminnan kannalta merkitysettömiksi.

Rodun makro- ja mikropolitiikka musiikintutkimuksessa

Musiikintutkimuksen kyky olla aktiivinen toimija tämänhetkisessä ja tulevaisuuden maailmassa edellyttää, että se käsittelee aktiivisesti rodullistamista koskevia valtakysymyksiä. Konstruktivistinen valtakäsitys on mahdollistanut musiikintutkimuksessa erittäin tärkeitä analyyseja rodullisista valtasuhteista liittyen etenkin valkaisuuden ja ei-valkaisuuden välisiin suhteisiin. Keskittyessään representaatioihin ja niihin sisältyvien toiseuttamisen prosessien kritiikkiin nämä analyysit kuitenkin usein jättävät huomiotta tai vähemmälle huomiolle mikropoliittiset tapahtumat, jotka eivät noudata kaksijakoisten vastakkainasettelujen logiikkaa. Sekä rasistinen että antirasistinen toiminta perustuvat usein makropolitiikkaan. Rodullistaminen ja toiseuttaminen tapahtuvat kuitenkin usein diskursiivisten ja kielellisten tekojen ohella myös ei-kielellisinä eleinä, liikkeinä ja toimintoina. Tämän vuoksi antirasistiseen toimintaan liittyy aina myös materiaalisia ulottuvuuksia diskursiivisten lisäksi. Ehdotan, että musiikintutkimuksen tulisi tarkastella musiikillisia prosesseja yhtäaikaisesti sekä makro- että mikropolitiikan tasoilla. Näin hahmotettuna valta näyttäytyy samanaikaisesti sekä rajoittavana (*potestas*) että mahdollistavana (*potentia*) ilmiönä (ks. esim. Braidotti 2013). Analyysin keskiössä ovat tunnistettujen identiteettipoliittisten kategorioiden ja käytäntöjen lisäksi myös uudet ja mahdollisesti yllättävät kytkeytymisen ja tulemisen prosessit.

Palaan vielä lopuksi artikkelin alussa siteeraamaani bell hooksin tekstikatkelmaan. Ehkä hänen kaipaamastaan ajatuksesta taiteesta alueena, jossa kaikki rajat voidaan ylittää, ei tarvitsekaan täysin luopua. Va-

pautta ja mahdollisuuksia usein rajoittavia erontekoja, kategorisointeja ja identiteettejä ei tule unohtaa, mutta niiden tarkastelemisen ei pitäisi merkitä sellaisten ilmiöiden ja voimien sivuuttamista, jotka jäävät niiden ulkopuolelle tai vuotavat niistä yli. Vakiintuneiden erojen ja avointen tulemisten yhtäaikaisuuden havaitseminen ja analyysi vaativat ankaraa työtä. Taiteelliset, musiikilliset ja luovat käytännöt voivat kuitenkin olla myös mikropoliittisia vapauden alueita. Näin on ainoastaan, jos samalla muistetaan, miten erilaiset identiteetteihin perustuvat makropoliittiset valtarakenteet alati ohjaavat, tuottavat ja rajaavat myös musiikillisia käytäntöjä.

Kirjallisuus

Alaimo, Stacy ja Susan Hekman, toim. 2008. *Material Feminisms*. Bloomington, IN: Indiana University Press.

Barad, Karen. 2003. "Posthumanist Performativity: Toward an Understanding of How Matter Comes to Matter". *Signs: Journal of Women in Culture and Society* 28 (3): 801–31.

Barla, Josef. 2019. *The Techno-Apparatus of Bodily Production: A New Materialist Theory of Technology and the Body*. Bielefeld: transcript.

Barrett, Estelle. 2015. "Materiality, Language and the Production of Knowledge: Art, Subjectivity and Indigenous Ontology". *Cultural Studies Review* 21 (2): 101–19.

Bates, Eliot. 2012. "The Social Life of Musical Instruments". *Ethnomusicology* 56 (3): 363–95. DOI: 10.5406/ethnomusicology.56.3.0363.

Bennett, Jane. 2010. *Vibrant Matter: A Political Ecology of Things*. Durham, NC: Duke University Press.

Bloechl, Olivia, Melanie Lowe ja Jeffrey Kallberg, toim. 2015. *Rethinking Difference in Music Scholarship*. Cambridge: Cambridge University Press.

Bogue, Ronald. 2003. *Deleuze on Music, Painting and the Arts*. New York: Routledge.

Braidotti, Rosi. 2013. *The Posthuman*. Cambridge: Polity.

Campbell, Patricia Shehan. 1997. "Music, the Universal Language: Fact or Fallacy?" *International Journal of Music Education* 29: 32–39.

Chen, Mel Y. 2012. *Animacies: Biopolitics, Racial Mattering, and Queer Affect*. Durham, NC: Duke University Press.

Citron, Marcia J. 2000. *Gender and the Musical Canon*. Champaign, IL: University of Illinois Press.

Clayton, Martin, Trevor Herbert ja Richard Middleton, toim. 2003. *The Cultural Study of Music: A Critical Introduction*. New York: Routledge.

Conley, Verena Andermatt. 2000. "Becoming-Woman Now". Teoksessa *Deleuze and Feminist Theory*, toim. Ian Buchanan ja Claire Colebrook, 18–37. Edinburgh: Edinburgh University Press.

Cook, Susan C. ja Judy S. Tsou, toim. 1994. *Cecilia Reclaimed: Feminist Perspectives on Gender and Music*. Champaign, IL: University of Illinois Press.

Coole, Diana ja Samantha Frost, toim. 2010. *New Materialisms: Ontology, Agency, and Politics*. Durham, NC: Duke University Press.

- Dave, Nomi. 2015. "Music and the Myth of Universality: Sounding Human Rights and Capabilities". *Journal of Human Rights Practice* 7 (1): 1–17.
- Deleuze, Gilles. 1990. *The Logic of Sense*. Käännös Mark Lester ja Charles Stivale, toim. Constantin V. Boundas. New York: Columbia University Press.
- Deleuze, Gilles. 1995. *Negotiations: 1972–1990*. Käännös Martin Joughin. New York: Columbia University Press.
- Deleuze, Gilles ja Félix Guattari. 1987. *A Thousand Plateaus: Capitalism and Schizophrenia*. Esipuhe ja käännös Brian Massumi. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- del Río, Elena. 2008. *Deleuze and the Cinemas of Performance: Powers of Affection*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Dolphijn, Rick ja Iris van der Tuin. 2012. *New Materialism: Interviews and Cartographies*. Ann Arbor: Open Humanities Press.
- Dolphijn, Rick ja Iris van der Tuin. 2013. "A Thousand Tiny Intersections: Linguisticism, Feminism, Racism and Deleuzian Becomings". Teoksessa *Deleuze and Race*, toim. Arun Faldanha ja Jason Michael Adams, 129–43. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Erel, Umut, Karim Murji ja Zaki Nahaboo. 2016. "Understanding the Contemporary Race–Migration Nexus". *Ethnic and Racial Studies* 39 (8): 1339–60. DOI: 10.1080/01419870.2016.1161808.
- Fiddian-Qasmiyeh, Elena ja Yousif M. Qasmiyeh. 2010. "Muslim Asylum-Seekers and Refugees: Negotiating Identity, Politics and Religion in the UK". *Journal of Refugee Studies* 23 (3): 294–314. <https://doi.org/10.1093/jrs/feq022>.
- Frye, Marilyn. 1983. *The Politics of Reality: Essays in Feminist Theory*. New York: Crossing Press.
- Gatens, Moira. 2000. "Feminism as 'Password': Re-thinking the 'Possible' with Spinoza and Deleuze". *Hypatia* 15 (2): 59–75.
- Grosz, Elizabeth. 2008. *Chaos, Territory, Art: Deleuze and the Framing of the Earth*. New York: Columbia University Press.
- Gutiérrez Rodríguez, Encarnacion, Pinar Tuzcu ja Heidemarie Winkel. 2018. "Introduction: Feminisms in Times of Anti-Genderism, Racism and Austerity". *Women's Studies International Forum* 68.
- Hage, Ghassan. 1998. *White Nation: Fantasies of Supremacy in a Multicultural Society*. New York: Routledge.
- Hames-García, Michael. 2008. "How Real Is Race?" Teoksessa *Material Feminisms*, toim. Stacy Alaimo ja Susan Hekman, 308–339. Bloomington, IN: Indiana University Press.
- Hekman, Susan. 2010. *The Material of Knowledge: Feminist Disclosures*. Bloomington, IN: Indiana University Press.
- Higgins, Kathleen Marie. 2012. *The Music between Us. Is Music a Universal Language?* Chicago, IL: University of Chicago Press.
- Hinton, Peta, Tara Mehrabi ja Josef Barla. 2015. "New Materialisms—New Colonialisms". *New Materialisms on the Crossroads of the Natural and Human Sciences* position paper, COST Action IS1307. Tarkistettu 11.12.2019. <https://www.scribd.com/document/356572608/New-Materialisms-New-Colonialisms>.
- hooks, bell. 1990. *Yearning: Race, Gender, and Cultural Politics*. Boston: South End Press.
- hooks, bell. 1995. *Art on My Mind: Visual Politics*. New York: New Press.
- Howe, Blake, Stephanie Jensen-Moulton, Neil Lerner ja Joseph Straus, toim. 2016. *The Oxford Handbook of Music and Disability Studies*. Oxford: Oxford University Press.

Hutchinson, Sydney. 2016. "Asian Fury: A Tale of Race, Rock, and Air Guitar". *Ethnomusicology* 60 (3): 411–33.

Järviluoma, Helmi ja Taru Leppänen. 2004a. "Miten kyseenalaistaa toiseuden rakentamista? Esimerkkinä osallistava Kuuluvaks!-projekti". Teoksessa *Becoming Visible! -projektin loppujulkaisu*, toim. Marjut Villanueva, 31–33. Tampere: Tampereen yliopistopaino.

Järviluoma, Helmi ja Taru Leppänen. 2004b. "Jos metsään haluat mennä nyt'. Osallistava musiikkietnografia ja eksymisen metodologia". *Kulttuurintutkimus* 21 (3): 35–41.

Järviluoma, Helmi ja Taru Leppänen. 2012. "Becoming Audible! Asylum Seekers, Participatory Action Research and Cultural Encounters". Teoksessa *Situating Popular Musics: IASPM 16th International Conference Proceedings*, toim. Ed Montano ja Carlo Nardi, 297–306. IASPM. Tarkistettu 27.6.2019. <http://iaspm.net/archive/IASPM11.pdf>.

Kerman, Joseph. 1985. *Musicology*. London: Fontana Press.

Koskoff, Ellen, toim. 1987. *Women and Music in Cross-Cultural Perspective*. Champaign, IL: University of Illinois Press.

Laviolette, Patrick. 2007. "Toward a New Organology: Material Culture and the Study of Musical Instruments". *Material World*, julkaistu 21.11.2007. Tarkistettu 27.6.2019. <https://www.materialworldblog.com/2007/11/toward-a-new-organology-material-culture-and-the-study-of-musical-instruments/>.

Leinonen, Johanna. 2012. "Invisible Immigrants, Visible Expats? Americans in Finnish Discourses on Immigration and Internationalization". *Nordic Journal of Migration Research* 2 (3): 78–88.

Lenette, Caroline ja Brian Procopis. 2016. "'They Change Us': The Social and Emotional Impacts on Music Facilitators of Engaging in Music and Singing with Asylum Seekers". *Music and Arts in Action* 5 (2): 55–68.

Lenette, Caroline ja Naomi Sunderland. 2016. "'Will There Be Music for Us?': Mapping the Health and Well-Being Potential of Participatory Music Practice with Asylum Seekers and Refugees Across Contexts of Conflict and Refuge". *Arts & Health* 8 (1): 32–49. DOI: 10.1080/17533015.2014.961943.

Lenette, Caroline, Donna Weston, Patricia Wise, Naomi Sunderland ja Helen Bristed. 2016. "Where Words Fail, Music Speaks: The Impact of Participatory Music on the Mental Health and Wellbeing of Asylum Seekers". *Arts & Health* 8 (2): 125–39. DOI: 10.1080/17533015.2015.1037317.

Leppänen, Taru. 2000. *Musiikki, viulisti ja identiteetti. Sibelius-viulukilpailu suomalaisessa mediassa 1995*. Helsinki: Suomen Etnomusikologinen Seura.

Leppänen, Taru. 2010. *Vallatonta musiikkia. Lastenmusiikkikulttuuri 2000-luvun alun Suomessa*. Helsinki: Gaudeamus.

Leppänen, Taru. 2011a. "Babies, Music and Gender: Music Playschools in Finland as Multimodal Participatory Spaces". *Policy Futures in Education* 9 (4): 474–84.

Leppänen, Taru. 2011b. "Vauvoja ja aikuisia musiikkileikkikoulussa. Materiaaliset feminismit musiikin käsitettä muuttamassa". *Naistutkimus–Kvinnoforskning* 24 (4): 19–28.

Leppänen, Taru. 2017. "Tuhansia pieniä rotuja Sonya Lindforsin *Noble Savagessa*". *Kulttuurintutkimus* 34 (2–3): 17–26.

Leppänen, Taru. 2018a. "Race". *New Materialism Almanac*, julkaistu 2.4.2018. Tarkistettu 27.6.2019. <https://newmaterialism.eu/almanac/r/race.html>.

Leppänen, Taru. 2018b. "Always More than Two: Vibrations, the Foetus and the Pregnant Person in Childbirth Singing Practices". *NORA – Nordic Journal of Feminist and Gender Research* 26 (2): 99–111.

Leppänen, Taru. 2019. "Two and a Thousand Tiny Races in Sonya Lindfors's Dance Performance 'Noble Savage'". *darkmatter* 10. Tarkistettu 27.6.2019. <http://www.darkmatter101.org/site/2019/01/31/two-and-a-thousand-tiny-races-in-sonya-lindfors%E2%80%99s-dance-performance-noble-savage/>.

Leppänen, Taru ja Milla Tiainen. 2016. "Feministiä uusmaterialismeja paikantamassa. Materian toimijuus etnografisessa taiteen- ja kulttuurintutkimuksessa". *Sukupuolen-tutkimus–Genusforskning* 29 (3): 27–44.

Leppänen, Taru ja Milla Tiainen. 2018. "Trans-Becomings in Western 'Classical' Singing: An Intra-Active Approach". *Ruukku. Taiteellisen tutkimuksen kausijulkaisu* 9.

Liu, Xin. 2015. *Trilling Race: The Political Economy of Racialised Visual-Aural Encounters*. Åbo: Åbo Akademi University Press.

Longfellow, Henry Wadsworth. 1835. *Outre-Mer: A Pilgrimage Beyond the Sea*, Volume II. New York: Harper & Brothers.

Lovesey, Oliver, toim. 2019. *Popular Music and the Postcolonial*. New York: Routledge.

MacArthur, Sally. 2010. *Towards a Twenty-First-Century Feminist Politics of Music*. New York: Routledge.

MacLure, Maggie. 2016. "The Refrain of the A-Grammatical Child: Finding Another Language in/for Qualitative Research". *Cultural Studies — Critical Methodologies* 16 (2): 173–82.

M'charek, Amade. 2010. "Fragile Differences, Relational Effects: Stories about the Materiality of Race and Sex". *European Journal of Women's Studies* 17 (4): 307–22.

M'charek, Amade. 2013. "Beyond Fact or Fiction: On the Materiality of Race in Practice". *Cultural Anthropology* 28 (3): 420–42.

McClary, Susan. 1991. *Feminine Endings: Music, Gender, and Sexuality*. Minneapolis: University of Minnesota Press.

McQuirter, Marcus Emil. 2012. *Hearing Voices in the Dark: Deploying Black Sonicity as a Strategy in Dramatic Performance*. Julkaisematon väitöskirja. Austin, TX: University of Texas. Tarkistettu 28.6.2019. <https://repositories.lib.utexas.edu/handle/2152/ETD-UT-2012-05-5847>.

Moisala, Pirkko ja Beverley Diamond, toim. 2000. *Music and Gender*. Champaign, IL: University of Illinois Press.

Moisala, Pirkko, Taru Leppänen, Milla Tiainen ja Hanna Väätäinen. 2014. "Noticing Musical Becomings: Deleuzian and Guattarian Approaches to Ethnographic Studies of Musicking". *Current Musicology* 98 (Fall): 7–29.

Moisala, Pirkko, Taru Leppänen, Milla Tiainen ja Hanna Väätäinen. 2016. "Musii-kin prosessuaalinen huomaaminen. Deleuzen ja Guattarin inspiroimia musiikkietnografisia tutkimuksia". *Musiikki* 45 (3–4): 12–33.

Moisala, Pirkko, Taru Leppänen, Milla Tiainen ja Hanna Väätäinen, toim. 2017. *Musical Encounters with Deleuze and Guattari*. New York: Bloomsbury Academic.

Murray, Sean. 2009. "Pianos, Ivory, and Empire". *American Music Review* XXXVIII (2): 1, 4–5, 13–14.

Nayak, Anoop. 2006. "After Race: Ethnography, Race and Post-Race Theory". *Ethnic and Racial Studies* 29 (3): 411–30.

Nettl, Bruno. 2010. "Music Education and Ethnomusicology: A (Usually) Harmonious Relationship". *Min-Ad: Israel Studies in Musicology Online* 8 (1): 1–9.

Olkowski, Dorothea. 1999. *Gilles Deleuze and the Ruin of Representation*. Oakland, CA: University of California Press.

Orth, Jaap, Letty Doorschodt, Jack Verburgt ja Boris Droždek. 2004. "Sounds of Trauma: An Introduction to Methodology in Music Therapy with Traumatized Ref-

ugees in Clinical and Outpatient Settings”. Teoksessa *Broken Spirits: The Treatment of Traumatized Asylum Seekers, Refugees, War and Torture Victims*, toim. John P. Wilson ja Boris Droždek, 443–80. New York: Brunner-Routledge.

Parikka, Jussi ja Milla Tiainen. 2006. ”Kohti materiaalisen ja uuden kulttuurianalyysia. Tai representaation hyödyistä ja haitasta elämälle”. *Kulttuurintutkimus* 23 (2): 3–20.

Puar, Jasbir. 2007. *Terrorist Assemblages: Homonationalism in Queer Times*. Durham, NC: Duke University Press.

Puar, Jasbir. 2012. ”I Would Rather Be a Cyborg than a Goddess’: Becoming Intersectional in Assemblage Theory”. *philoSOPHIA* 2 (1): 49–66.

Ravenscroft, Alison. 2018. ”Strange Weather: Indigenous Materialisms, New Materialism, and Colonialism”. *Cambridge Journal of Postcolonial Literary Inquiry* 5 (3): 353–70.

Ryan, Robin. 2013. ”’Not Really a Musical Instrument?’ Locating the Gumleaf as Acoustic Actant and Environmental Icon”. *Societies* 3 (2): 224–42.

Saldanha, Arun. 2006. ”Reontologising Race: The Machinic Geography of Phenotype”. *Environment and Planning D: Society and Space* 24: 9–24.

Saldanha, Arun. 2007. *Psychedelic White: Goa Trance and the Viscosity of Race*. Minneapolis, MN: University of Minnesota Press.

Saldanha, Arun ja Jason Michael Adams, toim. 2013. *Deleuze and Race*. Edinburgh: Edinburgh University Press.

Skott-Myhre, Hans ja Donato Tarulli. 2008. ”Becoming-Child: Ontology, Immanence, and the Production of Child and Youth Rights”. Teoksessa *Children’s Rights: Multidisciplinary Approaches to Participation and Protection*, toim. O’Neill ja Dawn Zinga, 69–84. Toronto: University of Toronto Press.

Solie, Ruth A., toim. 1993. *Musicology and Difference: Gender and Sexuality in Music Scholarship*. Oakland, CA: University of California Press.

Sonevyytsky, Maria. 2008. ”The Accordion and Ethnic Whiteness: Toward a New Critical Organology”. *The World of Music* 50 (3): 101–18.

Sullivan, Nikki. 2012. ”The Somatechnics of Perception and the Matter of the Non/human: A Critical Response to New Materialism”. *European Journal of Women’s Studies* 19 (3): 299–313.

Thompson, Marie. 2017. ”Experimental Music and the Question of What a Body Can Do”. Teoksessa *Musical Encounters with Deleuze and Guattari*, toim. Pirkko Moisala, Taru Leppänen, Milla Tiainen ja Hanna Väättäin, 149–68. New York: Bloomsbury Academic.

Tiainen, Milla. 2012. *Becoming-Singer: Cartographies of Singing, Music-Making and Opera*. Turku: Turun yliopisto.

Tiainen, Milla. 2013. ”Revisiting the Voice in Media and as Medium: New Materialist Propositions”. *NECSUS: European Journal of Media Studies* 2 (2): 383–406.

Tiainen, Milla. 2018. ”Sonic Performance and Feminist Posthumanities: Democracy of Resonance and Machinic Sounds”. Teoksessa *A Feminist Companion to the Posthumanities*, toim. Cecilia Åsberg ja Rosi Braidotti, 103–15. New York: Springer.

Tuori, Salla. 2009. *The Politics of Multicultural Encounters: Feminist Postcolonial Perspectives*. Åbo: Åbo Akademi University Press.

van der Tuin, Iris. 2014. *Generational Feminism: New Materialist Introduction to a Generative Approach*. Lanham, MD: Lexington Books.

Vuolajärvi, Niina. 2011. ”Rodun todellisuus ja materiaalisuus”. *Naistutkimus–Kvinnoforskning* 24 (2): 54–60.

Vuolajärvi, Niina. 2014. ”Rotu etnisten suhteiden tutkimuksessa”. Teoksessa *Muokattu elämä. Teknotiede, sukupuoli ja materiaalisuus*, toim. Sari Irni, Mianna Meskus ja Venla Oikkonen, 264–301. Tampere: Vastapaino.